

Claustre Solé: “Déu ens confia la cura de la creació”

Dij, 30/01/2020 per Catalunya Religió

(*Laura Mor -CR*) Aquest dimecres Bíblia i ecologia s’han unit en la lògica de la cura. N’ha parlat la teòloga **Maria Claustre Solé**, professora de la Facultat de Teologia de Catalunya i religiosa de la Companyia de Maria, a la Sala Pere Casaldàliga de la Llibreria Claret amb motiu de la IV Setmana de la Bíblia. A partir de la relectura del “domineu la Terra” del llibre del Gènesi, i en contrast amb interpretacions que considera esbiaixades, Solé ha defensat “la cura de la creació” com “el repte que tenim i què ens ha confiat Déu”.

És l'eix fonamental de la [*Laudato Si'*](#) del **papa Francesc**: “Tota l’encíclica està amarada de sentit bíblic”, ha reconegut. I ha contrastat l’expressió que parla d’aquest “domini” de la humanitat sobre la Terra. Una expressió que sovint ha servit per atribuir part de l’exploació desaforada del planeta a la tradició judeocristiana. Claustre Solé critica que “hem pogut llegir i interpretar malament la Bíblia i li hem fet dir el que no diu”. Fins a justificar dinàmiques de depredació.

Amb tot, Solé, que és especialista en Sagrades Escriures, s’ha centrat en les fonts i l’època de redacció del llibre del Gènesi. “Troblem el missatge de Déu, que sempre és salvífic, en uns textos concrets, d’un temps i en una cultura determinada”, ha dit, incidint en la necessitat de conèixer el context de redacció de la Bíblia.

Un missatge de bondat per a un poble abatut

“Gènesi 1 l’hem de situar a Babilònia”, diu Solé. Els primers capítols del text es van concebre després de l’exili, entre 576 i el 538 aC. A Mesopotàmia, bressol de la civilització, i entre dos rius, el Tigris i l’Èufrates, on eren freqüents les riudes i els diluvis en època de desgel. En un context de riquesa, eren pobles envaïts sovint per d’altres, i vivien “atemorits, amb por i angoixats”.

En què creien aquells pobles? “En uns déus capritxosos, que se serveixen i juguen amb els humans”, explica Solé. I ha descrit els textos que van precedir el Gènesi en el relat sobre els orígens: Atra-Hasis (1600 aC) i Enuma Elish (1300 aC) i Gilgamesh (2600). Aquest darrer, considerat el poema de la creació babilònic, presenta una societat convençuda que “no només venia del caos sinó que hi podia tornar”.

Són textos que es llegien cada any, acompanyats de tot un ritual entorn del déu Marduk. Narren de forma implícita la raó de la creació de l'home en aquell sistema de creences: “Per què es creat l'home? Per a ser dominat i servir als déus”. I hi afegeix Solé: “Quina diferència trobarem amb els textos bíblics!”.

Els autors del gènesi coneixien aquests textos. Què hi passa a Babilònia en aquell moment? “Amb un Déu pagà, el temple en runes, es pregunten des de l'exili si són ells els últims jueus, si podran tornar a la seva Terra? És Marduk més poderós que Jahvè?” Davant del desconcert, “els teòlegs de l'exili forgen un gran missatge d'esperança destinat a un poble abatut i humiliat”.

El Gènesi, text contracultural

Per contrast, el Gènesi defineix un missatge de bondat divina, on hi ha “una evocació a existir, a la vida, sense lluita”. Solé s'atura per comentar “un verset contracultural” quan parla dels llumeners, “uns funcionaris” que substituiran les divinitats corresponents al sol i a la lluna.

En el Gènesi, insisteix la professora, “tot era bo, no hi ha rastre de dualisme”. I assenyala també quan diu que l'herba verda, Déu la va donar “a tots”. Al final del relat, Solé indica que el text hebreu original conté un infinitiu: “Aquell dia reposà de tota la seva obra, que Déu havia creat per a fer”. És a dir, “per a que fos continuada”.

“Aquest text poètic qüestiona de manera radical el sentit de superioritat de molts pobles, com els siris o els babilonis”, considera Solé. “És contracultural, critica la mentalitat del seu temps”. Entre els detalls poètics i simbòlics: “Déu crea la llum”, llegeix Solé en el text. “Cal entendre que, a la Bíblia, la llum és el símbol per parlar del bé, la felicitat, la vida, l'antítesi de la llum és la tenebra”.

La visió holística de la Bíblia

Per tant, el relat apunta també una responsabilitat cap als altres i cap a les coses creades: “Cal posar un límit en l'exercici del seu control sobre el món”. Als qui consideren que “la creació és un escenari i l'ésser humà, l'amo”, Claustre els contesta que “estem fets de la mateixa pasta que els animals i els éssers vius”. I apuntala la idea subratllant “la tendència contínua i creixent a suggerir aquesta connexió íntima entre l'ésser humà i tots els éssers de la creació” que hi ha a la Bíblia.

L'harmonia, la bondat i la igualtat dels éssers creats són els elements bàsics en el relat de la creació. Amb una particularitat atribuïda als homes i les dones: “Només els humans hem rebut l'encàrrec d'ocupar-nos i ser responsables de la creació”. Rellegint el llibre de la Saviesa, que diu que l'alè de Déu “és en tots els éssers”, Solé s'ha preguntat com a creient: “Em podeu dir com podem profanar aquesta creació?”

La mateixa interrelació i la cura que Déu té de la natura apareix en Miquees, quan diu “escolteu muntanyes”; també a Isaïes, on cel i terra són cridats per Déu; o amb Noè, després del diluvi, amb “una aliança que hem trencat reiteradament”, diu Solé.

“La narració suggereix que en complir la governança i domini, l'ésser humà serà o no semblant al creador si governa amb tendresa l'univers creat”. És a dir, que “la capacitat de semblança” a Déu, que depèn dels homes i les dones de ser “tot tendresa”. I que passa per “acceptar uns límits” i assumir una tasca confiada. Segons Claustre Solé, “en aquest moment, la semblança l'hem desdibuixada”.

En qualsevol cas, el text parla d'un domini que no destrueix el caos, i que pot emergir: “Cal ser savi i saber discernir com viure per mantenir aquesta harmonia”. Solé ho compara amb la idea dels deus dominadors dels textos extrabíblics de l'època: Déu que, en acabar la creació, es retira per donar pas a la vida i a la realització personal de la humanitat: “Tota la tasca que Elohim havia creat per a fer”.

Un plus de transcendència

La professora ha presentat també un segon relat de referència. Aquesta vegada en context de terra de secà, a Jerusalem. El poema d'Atrahasis, molt més antic, parla de la revolta dels pobres que “havien de treballar set vegades més” que aquells que vivien molt bé. “He imposat a l'home la vostra pesada càrrega”, diu el text sobre la duresa del treball. Al Gènesi, en canvi, “l'home és com els animals, però té un plus”. De què es tracta? “Al fang, li infon un alè de vida que és transcendent”.

A més, amb el jardí de l'Edèn, Déu li dona la missió de vetllar per la creació. I de fer-ho amb un ésser igual al seu costat, la dona, defensa Claustre Solé: “El jardí és símbol de la benedicció divina, de l'harmonia que tots necessitem”.

Pel que fa a la dona: el text parla “d'una ajuda i no d'una criada”, puntualitza Solé. La biblista fa menció als salms, que també es refereixen moltes vegades a “Déu meu, ajuda meva” i diu “només pot ajudar qui està a la mateixa alçada o està per damunt”. Tornant al Gènesi, apunta que “no és una criatura nova, per això es pot compenetrar tant amb l'home i d'aquí neix el desig constant d'unir-se”. I s'ha referit a “la recerca de la unitat, la complementarietat i l'harmonia”.

La consciència dels límits

Durant molt temps els textos del Gènesi s'han presentat com a “relats històrics”. Avui, ha recordat Solé, es parla de “mitologies d'origen”, que proposen respostes o preguntes als grans interrogants: “Creieu que el Déu pare a qui Jesús s'adreça pot castigar a milions i milions de generació per una poma dels primers pares? No serà que hem entès alguna cosa malament, amics meus?”, ha formulat.

Solé considera que aquí es vol mostrar “l'obsessió de l'home per trencar els límits”. Déu li encarrega vetllar pel jardí “i a canvi n'és usufructuari, en pot menjar la fruita”. Entra en joc el límit. “Si transgredeixen el límit, els pot sobrevenir la mort”. És una amenaça o una advertència?, es pregunta Solé. “Déu avisa l'ésser humà per evitar que mori; perquè com diu Joan, ‘Déu vol que tinguem vida i vida a desdir’”.

Per entendre el significat del límit que estableix Déu, Solé ha descrit el procés de consciència que es llegeix en els tres primers capítols del Gènesi: “A Gènesi 1, som creats sexuals, a Gènesi 2 ja es distingeix l’altre, però encara no diu ‘tu’ ni ‘jo’; a Gènesi 3, quan ha trencat el límit, diu ‘jo’, apareix la consciència”. L’experta en Sagrades Escripures ha apuntat també l’arrel llatina del terme consciència, que evoca el ‘saber amb l’altre’.

D’alguna manera, defensa Solé, “la llei se situa a l’interior de la relació entre els homes: no devorars l’altre, no menjaràs l’espai de l’altre”. L’arbre és un símbol: “És important acceptar uns límits per deixar espai a l’altre i protegir l’alteritat: no ho sabem tot, no ho tenim tot, no ho podem tot”, ha suggerit.

Podeu recuperar la conferència en [aquest vídeo](#).